

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за грудень 2025 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУДОВІ РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	5
РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	8
I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	8
1. Закон про кримінальну відповідальність	8
1.1. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України (ст. 8 КК)	8
2. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння	9
2.1. Крайня необхідність (ст. 39 КК)	9
3. Покарання та його види	11
3.1. Штраф (ст. 53 КК)	11
3.2. Виправні роботи (ст. 57 КК)	11
4. Призначення покарання.....	12
4.1. Обставини, які пом'якшують покарання (ст. 66 КК)	12
II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	13
5. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України	13
5.1. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК)	13
5.2. Державна зрада (ст. 111 КК)	15
6. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	16
6.1. Умисне вбивство (ст. 115 КК)	16
7. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	18
7.1. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК).....	18
РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	20
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	20
1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	20
1.1. Недопустимість повторної участі судді в кримінальному провадженні (ст. 76 КПК)	20
2. Докази і доказування	21
2.1. Допустимість доказу (ст. 86 КПК)	21

3. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу	23
3.1. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні (ст. 129 КПК)	23
II. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ	24
4. Запобіжні заходи, затримання особи	24
4.1. Законне затримання (ст. 207 КПК)	24
4.2. Слідчий експеримент (ст. 240 КПК)	25
5. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень	26
5.1. Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування (ст. 297-5 КПК)	26
6. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування ..	27
6.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування (ст. 309 КК)	27
III. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ	29
7. Загальні положення судового розгляду	29
7.1. Проведення експертизи за ухвалою суду (ст. 332 КПК)	29
IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	30
8. Провадження в суді апеляційної інстанції	30
8.1. Істотні порушення вимог кримінального процесуального закону (ст. 412 КПК)	30
9. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	31
9.1. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами (ст. 459 КПК)	31
V. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	32
10. Кримінальне провадження на підставі угод	32
10.1. Зміст угоди про визнання винуватості (ст. 472 КПК)	32
11. Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю	32
11.1. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження (ст. 517 КПК)	32

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ВС	Верховний Суд
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
Закон	Закон України
ЗСУ	Збройні Сили України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
НМДГ	неоподатковуваний мінімум доходів громадян
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
ЦК	Цивільний кодекс України

РОЗДІЛ І. СУДОВІ РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

1.1. Речі та документи, отримані в порядку тимчасового доступу, можуть бути використані у кримінальному провадженні як докази, і той факт, що вони отримані на підставі положень КПК, які регламентують здійснення та реалізацію заходів забезпечення кримінального провадження і не є слідчою дією, не впливає на їх допустимість

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 5 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що основні письмові докази в цьому кримінальному провадженні здобуті стороною обвинувачення в ході досудового розслідування іншого кримінального провадження, тобто в позапроцесуальний спосіб, що суперечить вимогам ст. 217 КПК, а тому не можуть вважатися допустимими доказами.

Підстави розгляду кримінального провадження ОП ККС: необхідність відступити від висновку колегії суддів Першої судової палати ККС, зробленому у постанові від 28.04.2025 (справа № 129/3193/19).

Позиція ОП ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ОП ККС: ОП ККС вказала, що порядок отримання доказів через здійснення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні регулюється Розділом III КПК, а главою 4 цього Кодексу встановлено критерії допустимості доказів. У той же час тимчасовий доступ до речей і документів є заходом забезпечення кримінального провадження та передбачений Розділом II КПК.

При цьому, за приписами ст. 166 КПК у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями цього Кодексу з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів, тобто матеріальних носіїв інформації (фактичних даних), які є доказами в кримінальному провадженні.

Приписи вказаної норми, як і ті, що передбачені ст. 93 КПК, переконливо свідчать, що сторони мають право збирати докази, крім як у спосіб проведення слідчих (розшукових) дій, а також і шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів у порядку, передбаченому законом.

Окремо Суд наголосив, що у разі об'єднання кількох проваджень в одне або навпаки виділення окремого провадження із первинного, спеціальної процедури для використання здобутих у межах первинного провадження доказів КПК не передбачено і такі докази можуть використовуватися без будь-яких додаткових дозволів як у об'єднаному провадженні, так і у виділених провадженнях.

Об'єднана палата ККС дійшла висновку, що надійність джерела походження та доказів, отриманих за допомогою тимчасового доступу до речей і документів з іншого провадження, є не меншою, ніж отриманих у результаті слідчих (розшукових) дій.

Зважаючи на викладене, об'єднана палата ККС не вбачає порушень вимог кримінального процесуального закону в ході отримання письмових доказів у цьому кримінальному провадженні.

Постанова ОП ККС ВС від 01.12.2025 у справі № 638/18926/23 (провадження № 51-714кмо25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132476385>

1.2. Стаття 111-1 КК передбачає кримінальну відповідальність за різні кримінально карані діяння. Залежно від інкримінованої форми колабораціонізму одні з них можуть вчинюватися спеціальним суб'єктом, а інші – загальним, для одних форм колабораціонізму важливим є місце вчинення кримінального правопорушення, а для інших – ні. Тобто залежно від форми колабораціонізму, яка інкримінується особі, місце вчинення діяння як ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення може мати кримінально-правове значення або ж ні (наприклад, ця ознака не має кримінально-правового значення у разі здійснення пропаганди в закладах освіти (ч. 3 ст. 111-1 КК), передачі матеріальних ресурсів (ч. 4 ст. 111-1 КК))

Обставини справи: обвинувачений, будучи працівником правоохоронного органу і громадянином України, у період збройної агресії РФ проти України добровільно обійняв посаду майстра лісу лісництва, створеного окупаційною владою, та виконував організаційно-розпорядчі обов'язки.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 5 ст. 111-1 КК.

У касаційних скаргах сторона захисту стверджує, що під час розгляду справи не було здобуто доказів добровільності взаємодії обвинуваченого з окупаційною адміністрацією. Захисник вказує, що судами не взято до уваги положень Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, відповідно до якої внаслідок воєнних дій особи, які втратили заробіток, повинні бути забезпечені можливістю отримати оплачувану роботу. Засуджений наголошує, що перебував в окупації понад вісім місяців, без електрики, зв'язку і води, солдати РФ нікого із чоловіків не випускали, тому він за власною ініціативою допомагав заготовляти дрова для опалювального сезону односельчанам.

Підстави розгляду кримінального провадження ОП ККС: необхідність відступити від висновку колегії суддів Першої судової палати ККС, зробленому у постанові від 28.04.2025 (справа № 129/3193/19).

Позиція ОП ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ОП ККС: ОП ККС звернула увагу на те, що лише самого факту добровільного зайняття громадянином України такої посади достатньо для кваліфікації відповідних дій за ч. 5 ст. 111-1 КК.

Окрім цього, об'єднана палата ККС зауважила, що ст. 111-1 КК передбачає кримінальну відповідальність за різні кримінально-карані діяння. Залежно від інкримінованої форми колабораціонізму, одні з них можуть вчинюватися спеціальним суб'єктом, а інші – загальним, для одних форм колабораціонізму важливим є місце вчинення кримінального правопорушення, а для інших – ні. Тобто залежно від форми колабораціонізму, яка інкримінується особі, місце вчинення діяння як ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, може мати кримінально-правове значення або ж ні (наприклад, ця ознака не має кримінально-правового значення у разі здійснення пропаганди в закладах освіти (ч. 3 ст. 111-1 КК), передачі матеріальних ресурсів (ч. 4 ст. 111-1 КК)).

У цьому провадженні засуджений, який до окупації працював у правоохоронному органі, зайняв посаду в органі, покликаному виконувати аналогічні функції, створеному окупаційною владою як складової окупаційної адміністрації в контексті приписів п. 6 ст. 1-1 Закону «Про забезпечення прав і свобод та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Сумнівів у тому, яку посаду ним було зайнято, розуміння змісту функцій, які він виконував за посадою, у засудженого не виникало і обґрунтованого підґрунтя до омани з цих питань у нього не існувало.

Посилання в касаційних скаргах на необхідність урахування положень Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни є безпідставним, оскільки в суді беззаперечно встановлено, що засуджений добровільно, без будь-якого примусу обійняв посаду в незаконно створеній окупаційній адміністрації, за виконану роботу отримував грошові кошти від окупаційної влади, купив собі генератор, мав можливість вільно пересуватися, про факти застосування будь-якого насильства, тиску, примусу не повідомляв, тілесних ушкоджень, пригніченого стану свідки в нього не бачили, у зв'язку із чим суди попередніх інстанцій чітко зазначили, що він мав фізичну можливість не працювати в незаконному органі, але використовував займану посаду у своїх цілях за відсутності відповідних підстав до висновку про відсутність протиправності його діяння в аспекті приписів статей 39, 40 КК.

Об'єднана палата ККС жодним чином не ставить під сумнів застосовність положень Конвенції щодо можливості громадян України працювати з метою забезпечення свого існування на окупованих територіях. Водночас необхідно враховувати, які саме посади обіймає особа, яку саме діяльність вона здійснює, на що спрямована така діяльність, чи має вона «контролюючий» вплив на інших громадян, чи може особа впливати на права інших громадян, в тому числі обмежувати їх, чи полягають дії особи у пропаганді або утвердженні будь-яким чином окупаційної влади тощо. Тобто суд повинен

звертати увагу на те, чи полягає така діяльність в утвердженні окупаційної влади, та як наслідок, чи підпадає під дію та правила, визначені Конвенцією.

У цьому провадженні сторона захисту сама наголошувала про те, що засуджений приймав рішення щодо надання дров, дозволяв їх заготівлю, отже мав визначальний вплив на можливість односельчан, які залишились на окупованій території, забезпечувати свою життєздатність. Вочевидь, що цей факт усвідомлювався не лише жителями села, а й засудженим і особами, які надали йому функції представника окупаційної влади.

Об'єднана палата ККС не вважає, що засуджений керувався виключно намірами допомогти односельчанам, враховує той факт, що колишній український правоохоронець приступив до виконання аналогічної діяльності в складі структур, створених окупаційною владою, і тому не вважає, що на таку діяльність поширюється захист положень Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949.

Постанова ОП ККС ВС від 01.12.2025 у справі № 638/18926/23 (провадження № 51-714кмо25)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/132476385>

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Закон про кримінальну відповідальність

1.1. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України (ст. 8 КК)

1.1.1. Депутати державної думи рф не мають функціонального імунітету *ratione materiae* від кримінальної юрисдикції України у випадках вчинення міжнародних злочинів, порушень норм *jus cogens*, зокрема злочину агресії, воєнних злочинів, геноциду та інших злочинів, що порушують суверенітет і територіальну цілісність України та пов'язані з порушенням норм *jus cogens*

Обставини справи: депутат державної думи федеральних зборів рф за попередньою змовою групою осіб, вчинив умисні дії з метою зміни меж території та державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, які призвели до загибелі людей та інших тяжких наслідків, а саме – підтримав ратифікацію договорів про дружбу, співробітництво та взаємну допомогу між рф і так званими Донецькою та Луганською народними республіками.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили депутата державної думи федеральних зборів рф за ч. 3 ст. 110 КК.

У касаційній скарзі захисник вказував про те, що підзахисний є посадовою особою рф, а тому користується імунітетом *ratione materiae* від здійснення іноземної кримінальної юрисдикції.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що судами попередніх інстанцій не встановлено наявності у обвинуваченого імунітету, який би унеможлиблював розгляд вказаного кримінального провадження національним судом.

Суд апеляційної інстанції обґрунтовано вказав, що функціональний імунітет *ratione materiae* не застосовується до посадових осіб іноземної держави щодо несення кримінальної відповідальності у третій державі у випадках вчинення міжнародних злочинів, порушень норм *jus cogens*. Тобто, депутати державної думи рф не мають функціонального імунітету *ratione materiae* від кримінальної юрисдикції України у випадках вчинення міжнародних злочинів, порушень норм *jus cogens*, зокрема злочину агресії, воєнних злочинів, геноциду, та інших злочинів, що порушують суверенітет та територіальну цілісність України, та пов'язані з порушенням норм *jus cogens*. Україна може поширювати свою кримінальну юрисдикцію на громадян рф, зокрема, депутатів державної думи рф, серед іншого, в частині притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, передбачені Розділом I «Злочини проти основ національної безпеки України» та Розділом XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК.

Реалізація вказаних прав та обов'язків знайшла відображення у ст. 8 КК, відповідно до якої іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.12.2025 у справі № 686/6637/23 (провадження № 51-1980км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132611452>

2. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

2.1. Крайня необхідність (ст. 39 КК)

2.1.1. Перебування особи (волонтера) в зоні бойових дій в умовах високомобільної маневреної війни та отримання боєприпасів для свого карабіна від військових на блокпості для захисту держави, себе та інших від небезпеки є обставинами крайньої необхідності (ч. 1 ст. 39 КК)

Обставини справи: у особи під час проведення обшуку автомобіля було виявлено та вилучено 28 придатних для стрільби військових боєприпасів до вогнепальної нарізної зброї, а саме: патрони калібру 7,62 мм зразка 1943 року,

призначені для стрільби з автоматів та кулеметів, які особа придбала та зберігала без передбаченого законом дозволу.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив особу за ч. 1 ст. 263 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок, а кримінальне провадження стосовно особи закрит на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з відсутністю в її діях складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що апеляційний суд дійшов помилкового висновку про зберігання особою боєприпасів в умовах крайньої необхідності та невстановлення стороною обвинувачення обставин придбання особою боєприпасів через воєнні дії.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що у своєму рішенні апеляційний суд акцентував увагу на показаннях обвинуваченого в частині того, що він, використовуючи свій карабін, брав участь у заходах по обороні від російського наступу міста Чернігова, а потім 14 разів їздив у зону бойових дій під місто Бахмут як волонтер, де на блокпостах кілька разів отримував від військових патрони для свого карабіна з метою відсічі збройної агресії росії в фактичних умовах крайньої необхідності.

Водночас цей суд не погодився з наданою оцінкою таким показанням судом першої інстанції та у контексті наведеного зазначив, що місцевий суд хоча і констатував факт отримання особою патронів на блокпості від військових по дорозі в м. Бахмут, у той же час послався на те, що доказів участі обвинуваченого у відсічі та стримуванні збройної агресії рф та дій в умовах крайньої необхідності немає.

Суд апеляційної інстанції, пославшись на довідку, якою підтверджено, що обвинувачений є волонтером, констатував, що стороною обвинувачення не було спростовано того, що він як волонтер їздив у зону бойових дій.

Апеляційний суд дійшов переконання, що перебування особи в зоні бойових дій в ситуації високомобільної маневреної війни вже є умовами крайньої необхідності для захисту країни, оточуючих та себе від небезпеки, тож в цьому випадку є всі підстави вважати, що обвинувачений діяв в умовах крайньої необхідності і, відповідно, на його дії поширюється норма ч. 1 ст. 39 КК.

Отже урахувавши усе вищенаведене, суд апеляційної інстанції дійшов слушного висновку, що доказів того, що обвинувачений усвідомлював суспільно-небезпечний характер своїх дій, передбачав суспільно-небезпечні наслідки і бажав їхнього настання у матеріалах кримінального провадження немає, а тому його вина недоведена і відповідно склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК, в його діях відсутній, до того ж обвинувачений уважав отримання боєприпасів до своєї зброї на блокпості від військових в зоні бойових дій правомірним, які він вчиняє в умовах крайньої необхідності без перевищення її меж, що також виключає склад інкримінованого йому діяння.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.12.2025 у справі № 342/848/23 (провадження № 51-3701км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132829260>

3. Покарання та його види

3.1. Штраф (ст. 53 КК)

3.1.1. При призначенні покарання у виді штрафу суд зобов'язаний визначити його кратний розмір у співвідношенні до неоподаткованого мінімуму доходів громадян відповідно до вимог ст. 53 КК

Позиція судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 125 КК до покарання у виді штрафу в розмірі 20 НМДГ, що становить 340 грн. Апеляційний суд скасував це рішення в частині призначеного покарання та ухвалив новий вирок, яким призначив обвинуваченому покарання у виді штрафу в розмірі 510 грн.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що при ухваленні вироку апеляційний суд не врахував положень ст. 53 КК, відповідно до яких покарання у виді штрафу призначається у розмірі, відповідному певній кількості офіційно встановлених законодавством України НМДГ на момент вчинення злочину, а не у твердій грошовій сумі.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду, призначено засудженому за ч. 1 ст. 125 КК покарання у виді штрафу в розмірі 30 НМДГ, що становить 510 грн.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що згідно з положеннями ст. 53 КК розмір штрафу визначається судом у межах від тридцяти НМДГ до п'ятдесяти тисяч НМДГ, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. Положення ч. 5 цієї статті, які регулюють порядок заміни несплаченої суми штрафу покаранням іншого виду, розраховують таку заміну, виходячи з НМДГ. Тобто, кримінальний закон сформульовано однозначно, він чітко і послідовно вказує на єдиний вимір розміру покарання у виді штрафу у НМДГ.

При ухваленні нового вироку апеляційний суд призначив обвинуваченому покарання у виді штрафу в розмірі 510 грн, проте не вказав про його кратний розмір у співвідношенні до НМДГ, як того вимагають положення кримінального закону.

Тобто, при призначенні покарання апеляційний суд неправильно застосував закон України про кримінальну відповідальність, що відповідно до вимог п. 2 ч. 1 ст. 438 КПК є підставою для зміни судового рішення судом касаційної інстанції.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.12.2025 у справі № 707/1509/24 (провадження № 51-178км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132789621>

3.2. Виправні роботи (ст. 57 КК)

3.2.1. Призначення покарання у виді виправних робіт особі, яка була звільнена з роботи та зарахована на денну форму навчання, порушує приписи ст. 57 КК, відповідно до яких таке покарання відбувається за місцем роботи засудженого

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 2 ст. 125 КК до покарання у виді штрафу

в розмірі 100 НМДГ, що становить 1 700 грн. Апеляційний суд змінив цей вирок та призначив засудженому покарання у виді виправних робіт на строк 6 місяців з відрахуванням в дохід держави 10 % від суми заробітку.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що при призначенні більш суворого покарання у виді виправних робіт, апеляційний суд не звернув увагу на той факт, що засуджений на час апеляційного розгляду офіційно не був працевлаштований, оскільки є студентом денної форми навчання.

Позиція ККС: скасовано вирок апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що згідно з ч. 1 ст. 57 КК покарання у виді виправних робіт встановлюється на строк від шести місяців до двох років і відбувається за місцем роботи засудженого. Із суми заробітку засудженого до виправних робіт провадяться відрахування в дохід держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків.

Разом з тим, як слідує із долученої до касаційної скарги копії трудової книжки, засуджений був звільнений з посади охоронця у товаристві та відповідно до копії довідки зарахований на денну форму навчання.

Таким чином покарання у виді виправних робіт призначено засудженому з порушенням приписів ч. 1 ст. 57 КК, оскільки у нього було відсутнє місце роботи, тому оскаржуваний вирок апеляційного суду підлягає скасуванню на підставі п. 2 ч. 1 ст. 438 КПК з призначенням нового розгляду у суді апеляційної інстанції.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.11.2025 у справі № 629/1094/23 (провадження № 51-2319км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132238216>

4. Призначення покарання

4.1. Обставини, які пом'якшують покарання (ст. 66 КК)

4.1.1. Висновок про щирість каяття може бути зроблений судом виходячи з поведінки засудженого після вчинення інкримінованого йому злочину. Вибачення засудженого, висловлення жалю про свою поведінку і те, що трапилося внаслідок неї, повинні бути адресовані саме потерпілій особі, а не суду, оскільки суд оцінює факт щирості каяття саме перед потерпілою, а не перед судом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що сам лише факт невідшкодування засудженим потерпілій завданої кримінальним правопорушенням шкоди не може свідчити про відсутність щиро каяття, з огляду на те, що в судовому засіданні засуджений визнав винуватість, жалкував про вчинене, вибачився перед потерпілою та висловив їй співчуття щодо смерті матері.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що висновок про щирість каяття в тому числі може бути зроблений виходячи із поведінки засудженого після вчинення інкримінованого йому злочину.

У цьому провадженні суди мали можливість зробити висновки про щирість каяття засудженого, в тому числі з урахуванням його поведінки під час судового засідання.

Так, зі звуко-, відеозапису судового засідання місцевого суду слідує, що засуджений під час допиту хоч і вибачився перед потерпілою, однак зробив це так, що суд наголосив, що вибачення слід висловлювати перед потерпілою, оскільки саме вона зазнала страждань внаслідок вчиненого злочину. Засуджений під час допиту підтвердив те, що ані під час досудового розслідування (протягом майже двох місяців), ані під час судового розгляду в суді першої інстанції, який тривав близько року, особисто не спілкувався з потерпілою, не висловлював їй співчуття та/або вибачень. Причин або перешкод для вчинення таких дій засуджений пояснити не зміг.

Верховний Суд не погодився із доводами сторони захисту про те, що щирість каяття була оцінена судами попередніх інстанцій лише через призму факту невідшкодування засудженим шкоди потерпілій. Колегія суддів ККС врахувала факт захворювання самого засудженого у цьому провадженні і необхідність несення витрат на лікування. Однак цей факт не виключав можливості у засудженого дійсно пожалкувати про подію, яка відбулася, висловити свої міркування щодо неї потерпілій, в тому числі під час судового засідання. Суд наголосив, що вибачення засудженого, висловлення жалю про свою поведінку і те, що трапилося внаслідок неї, повинні бути адресовані саме потерпілій, а не суду, оскільки суд оцінює факт щирості каяття саме перед потерпілою, а не перед судом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.12.2025 у справі № 335/5060/24 (провадження № 51-2839км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132356122>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

5. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

5.1. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК)

5.1.1. Дії особи, яка одним нероздільним діянням в один момент часу та в одному місці одночасно вчиняє діяння, спрямовані на зміну меж території України і з цією метою бере участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території, утворюють ідеальну сукупність кримінальних правопорушень і підлягають кваліфікації за ч. 2 ст. 110 та ч. 5 ст. 111-1 КК

Обставини справи: обвинувачений погодився взяти участь в організації та проведенні незаконного референдуму з питання приєднання до рф на правах адміністративно-територіальної одиниці тимчасово окуповану територію

Луганської області, з метою зміни меж території та державного кордону України в порушення порядку. У подальшому він організував проведення референдуму. До кола обов'язків обвинуваченого входило прибуття до місця проживання виборця, перевірка анкетних даних осіб, заповнення списків осіб, які прийняли участь у голосуванні або відмовились від участі, видача бюлетенів, отримання бюлетенів з результатом голосування та поміщення його до відповідної скриньки. Обвинувачений, з метою реалізації покладених на нього обов'язків, безпосередньо прийняв участь в проведенні незаконного референдуму.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 5 ст. 111-1 КК та виправдав його за ч. 2 ст. 110 КК у зв'язку із відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення. Апеляційний суд скасував цей вирок в частині виправдування обвинуваченого за ч. 2 ст. 110 КК і ухвалив у цій частині новий вирок, яким визнав обвинуваченого винуватим за ч. 2 ст. 110 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що кваліфікація дій засудженого за ч. 5 ст. 111-1 і ч. 2 ст. 110 КК є подвійною, оскільки референдум, ступінь участі, обсяг дій одні і ті самі, крім того, однією із дій, які спрямовані на зміну меж території або державного кордону, є участь, підготовка та проведення незаконного референдуму, зазначене у сукупності суперечить вимогам ст. 61 Конституції України та ч. 3 ст. 2 КК, отже в діях засудженого відсутній склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 110 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС погодилася з апеляційним судом, який зазначив, що ч. 2 ст. 110 КК передбачає кримінальну відповідальність за умисні дії, вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій.

У той же час ч. 5 ст. 111-1 КК визначає відповідальність за добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.

Є обґрунтованими посилення суду апеляційної інстанції на те, що для розмежування зазначених складів кримінальних правопорушень необхідно звернутись до такої кваліфікуючої ознаки їх складу, як мета.

Так, мета злочину, передбаченого ч. 2 ст. 110 КК, виходячи із диспозиції частини цієї статті, є очевидною та полягає у відторгненні частини території України, її приєднанні до країни – агресора, або створенні нових утворень і т.п., тобто посягає на територіальну цілісність і недоторканність України, незалежно від того, які дії вчинено для досягнення цієї мети.

Водночас мета злочину, передбаченого ч. 5 ст. 111-1 КК не є очевидною і зважаючи на виключно прямий умисел дій особи, спрямована на сприяння (пособництво, підтримку) державі-агресору, її органам чи представникам у здійсненні їх діяльності, відповідальність за таке передбачена, зокрема, виключно за дії у формі участі в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.

При цьому, відповідальність за ч. 2 ст. 110 КК настає у разі спрямованості дій особи на зміну меж території України чи її державного кордону.

Між тим, дійсно, у разі, якщо особа одним єдиним діянням вчиняє одночасно два або більше самостійних злочини, при цьому всі злочини вчиняються одночасно одним актом (нероздільним), в один і той же момент часу, в одному й тому самому місці (одні й ті самі діяння), то за наявності ознак такі кваліфікуються за різними статтями або частинами статті КК і становлять ідеальну сукупність.

Тож, зважаючи на різну спрямованість дій засудженого під час вчинення одних і тих самих дій, в один і той же момент часу, в одному й тому самому місці, суд апеляційної інстанції дійшов слушних висновків про ідеальну сукупність кримінальних правопорушень у цьому провадженні.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.12.2025 у справі № 185/7229/23 (провадження № 51-3301км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132590454>

5.2. Державна зрада (ст. 111 КК)

5.2.1. Діяння особи можуть кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених частинами 1, 2 ст. 111 «Державна зрада» та ч. 7 ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» КК, якщо вони вчинені окремими, але взаємопов'язаними діями, де перша стаття стосується зради (перехід на бік ворога або допомога в підривній діяльності), а друга – колаборації (зайняття посад у незаконних органах влади)

Обставини справи: обвинувачений у вересні 2014 року надав добровільну згоду на призначення його окупаційною адміністрацією м. Макіївки Донецької області на посаду начальника «червоногвардійського рв макіївського міського управління мвс днр», яка пов'язана з виконанням правоохоронних функцій у незаконному правоохоронному органі, створеному на тимчасово окупованій території Макіївського району Донецької області.

У липні 2022 року обвинувачений, підтримуючи діяльність окупаційної адміністрації держави-агресора, був відряджений до м. Херсону, де спільно з представниками російських-окупаційних військ проводив фільтраційні заходи

на предмет виявлення проукраїнськи налаштованого населення та громадян, які сприяють ЗСУ у звільненні окупованих територій.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 1, 2 ст. 111, ч. 7 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник зауважує, що одне діяння – зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованих територіях, не може кваліфікуватися одночасно за трьома статтями КК, а саме частинами 1, 2 ст. 111 і ч. 7 ст. 111-1 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що ті громадяни України, які зайняли одну з посад у незаконних органах влади, правоохоронних або судових органах на окупованих територіях та почали здійснювати функції, визначені посадою, можуть бути притягнені до відповідальності за сукупністю кримінальних правопорушень: за державну зраду (оскільки їхня діяльність може становити одну з форм державної зради) та колабораційну діяльність (оскільки вони зайняли певну посаду в незаконних органах влади).

Дії особи можуть кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених частинами 1, 2 ст. 111 «Державна зрада» та ч. 7 ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» КК, якщо вони вчинені окремими, але взаємопов'язаними діями, де перша стаття стосується зради (перехід на бік ворога або допомога в підривній діяльності), а друга – колаборації (зайняття посад у незаконних органах влади), особливо під час воєнного стану, коли ці діяння можуть перетинатися у спробі завдати шкоди Україні.

Отже, з урахуванням установлених судом фактичних обставин справи, дії обвинуваченого за частинами 1, 2 ст. 111, ч. 7 ст. 111-1 КК кваліфіковано правильно.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.12.2025 у справі № 127/7019/24 (провадження № 51-2760км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132871053>

6. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

6.1. Умисне вбивство (ст. 115 КК)

6.1.1. Обливання потерпілої бензином у ділянці голови, шиї і тулуба з подальшим підпалом є проявом особливої жорстокості та ключовим чинником для визначення форми вини, що свідчить про наявність прямого умислу в особи на вбивство. Той факт, що після підпалу обвинувачений намагався загасити полум'я і викликав швидку допомогу, не спростовує наявності умислу на позбавлення життя потерпілої, оскільки такі дії були вчинені після реалізації злочинного наміру і не впливають на кримінально-правову оцінку його дій

Обставини справи: обвинувачений облив потерпілу бензином та за допомогою запальнички підпалив розливу рідину. В результаті потерпілій були спричинені тілесні ушкодження у вигляді опікових ран, що мають ознаки

тяжких тілесних ушкоджень, як небезпечні для життя в момент заподіяння. Смерть потерпілої настала від септикотоксемії, яка розвивалася внаслідок опікової хвороби, на фоні опіків ЦАБ-III ст. 60 (40)% тіла.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим та засудив обвинуваченого за ч. 2 ст. 121 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок у частині кваліфікації дій обвинуваченого та визнав його винуватим за пунктами 4, 13 ч. 2 ст. 115 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає неправильною кваліфікацію дій обвинуваченого за пунктами 4, 13 ч. 2 ст. 115 КК, оскільки його дії свідчать про відсутність умислу, спрямованого на заподіяння смерті потерпілій. Засуджений відразу після скоєного вжив заходів для припинення злочинних дій, накинув на потерпілу простирadlo та викликав швидку допомогу.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що сукупність досліджених доказів у кримінальному провадженні переконливо доводить наявність у діях обвинуваченого прямого умислу на вбивство потерпілої. Зокрема, під час сварки з потерпілою обвинувачений свідомо взяв у будинку каністру, відчинив її, переконався у наявності в ній бензину, прослідував до кімнати, де перебувала потерпіла, яка не могла чинити опір, оскільки була в стані сильного алкогольного сп'яніння, облив її бензином, після чого взяв запальничку та підпалив, виконавши всі дії, спрямовані на умисне заподіяння смерті. При цьому, обвинувачений, перебуваючи у стані осудності, усвідомлював, що обливання тіла потерпілої легкозаймистою речовиною з подальшим підпаленням призведе до нестерпного болю, що згідно із судовою практикою є проявом особливої жорстокості, та може спричинити смерть людини, і бажав настання таких наслідків.

Твердження обвинуваченого про те, що він нібито вважав, що у каністрі містився миючий засіб, суд визнав безпідставними, оскільки миючим засобом неможливо налякати людину, а бензин має різкий специфічний запах, який неможливо сплутати з іншою рідиною. Той факт, що після підпалу обвинувачений намагався загасити полум'я та викликав швидку допомогу, не спростовує наявності умислу на позбавлення життя потерпілої, оскільки такі дії були вчинені після реалізації злочинного наміру і не впливають на кримінально-правову оцінку його дій.

З урахуванням наведеного, апеляційний суд дійшов висновку, що вказане виключає можливість кваліфікації дій обвинуваченого за ч. 2 ст. 121 КК, оскільки їх характер та спрямованість свідчать про наявність прямого умислу на умисне вбивство.

Водночас, апеляційний суд дійшов належного висновку про те, що обвинувачений, обираючи спосіб заподіяння шкоди потерпілій шляхом її підпалу, діяв із прямим умислом на позбавлення життя. Обраний ним спосіб – обливання потерпілої бензином та підпал, свідчить про усвідомлення ним характеру своїх дій, їх небезпечності та неминучості настання смерті

потерпілої, з огляду на властивості пального (швидкозаймистість, високу температуру горіння та тривалість дії вогню).

Такі наслідки від впливу полум'я на тіло людини є загальновідомими, а тому обвинувачений, з урахуванням свого віку, розвитку, життєвого досвіду та обставин вчинення кримінального правопорушення, об'єктивно усвідомлював, що підпал людини, облитої бензином, неминуче призведе до спричинення тілесних ушкоджень, несумісних із життям.

Крім того, вибір обвинуваченим знаряддя та способу вчинення злочину – обливання потерпілої бензином у ділянці голови, шиї та тулуба з подальшим підпалом, є ключовими чинниками для визначення форми його вини і свідчать про наявність прямого умислу на вбивство. У сукупності з наслідками у вигляді смерті потерпілої ці обставини переконливо вказують на справжні наміри обвинуваченого позбавити потерпілу життя.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.12.2025 у справі № 392/843/24 (провадження № 51-2648км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132556402>

7. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

7.1. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК)

7.1.1. Для наявності в діях організатора закінченого складу незаконного переправлення осіб через державний кордон України (ч. 1 ст. 332 КК) не є обов'язковим факт перетину кордону особою, яка, згідно з планом, мала перетнути кордон, оскільки відповідальність для організатора настає вже за сам факт організації, керівництва та сприяння порадами, засобами тощо

Обставини справи: обвинувачений організував незаконне переправлення свого сина через державний кордон України та надав начальнику відділення дільничних інспекторів прикордонної служби, як службовій особі, яка займає відповідальне становище, неправомірну вигоду в розмірі 70 498 грн за сприяння йому та його сину в незаконному перетині державного кордону України до Румунії поза встановленими пунктами пропуску.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 332 КК, ч. 3 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що самотійно обвинувачений не міг організувати переправлення свого сина через державний кордон України, а тому висновки судів першої та апеляційної інстанцій щодо наявності у діях підзахисного складів зазначених вище злочинів вважає помилковими.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що висновок суду першої інстанції про доведеність винуватості особи у наданні неправомірної вигоди службовій особі, яка займає відповідальне становище, за вчинення службовою особою в інтересах того, хто надає таку вигоду будь-якої дії

з використанням наданої їй влади чи службового становища та організації незаконного переправлення осіб через державний кордон України, тобто кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 369, ч. 1 ст. 332 КК, відповідає встановленим обставинам та підтверджується безпосередньо дослідженими і оціненими доказами.

Відповідно до ч. 1 ст. 332 КК об'єктивна сторона цього злочину виявляється в: 1) незаконному переправленні осіб через державний кордон України; 2) організації незаконного переправлення осіб через державний кордон України; 3) керівництві такими діями; 4) сприянні їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод.

Із суб'єктивної сторони цей злочин вчинюється з прямим умислом.

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України – це дії особи, які полягають у забезпеченні перетинання (перевезення, переведення) державного кордону України іншими особами.

При цьому організація такого незаконного переправлення - це дії особи щодо розробки планів, визначенні місця, часу незаконного переправлення, пошуку співучасників, створенні організованої групи, її фінансуванні, озброєнні тощо.

Для наявності у діях організатора незаконного переправлення осіб через кордон закінченого складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 332 КК, не є обов'язковим факт перетину кордону особою, яка, згідно плану, мала перетнути кордон, оскільки відповідальність для організатора настає вже за сам факт організації, керівництва та сприяння порадами, засобами тощо.

В цьому кримінальному провадженні судом першої інстанції встановлено, що обвинувачений шукав спосіб перетину державного кордону України поза межами пунктів пропуску для себе та свого сина і просив раніше не знайому йому особу в цьому допомогти за грошову винагороду. Обвинувачений розуміючи, що свідок є службовою особою, яка має повноваження та інформацію щодо охорони державного кордону, надав останньому неправомірну вигоду за сприяння йому та його сину в незаконному перетині державного кордону України до Румунії поза встановленими пунктами пропуску. З цих же підстав, обвинувачення вважало доведеним, що обвинувачений організував незаконне переправлення свого сина, 23.11.1998 року народження, через державний кордон України за сприяння свідка.

У вироку суду наведено конкретні обставини та спосіб вчинення обвинуваченим організації незаконного перетину державного кордону України, тобто кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 332 КК, а обставина того, що жодну особу, яку він намагався незаконно переправити через державний кордон України, затримано не було, не впливає на кваліфікацію його дій за цією частиною статті.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.12.2025 у справі № 714/1508/22 (провадження № 51-2413км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132692283>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

1.1. Недопустимість повторної участі судді в кримінальному провадженні (ст. 76 КПК)

1.1.1. Участь судді апеляційного суду у двох послідовних переглядах кримінального провадження сама по собі не є підставою для усунення судді від розгляду на підставі ст. 76 КПК. Для визначення упередженості судді необхідно проаналізувати характер попереднього рішення та встановити, чи висловлював суддя свою думку щодо оцінки обставин справи і винуватості обвинуваченого. Якщо попередня ухвала апеляційного суду містила лише процесуальні вказівки щодо врахування практики Верховного Суду без оцінки доказів і питань винуватості, то участь судді в наступному апеляційному розгляді після нового вироку суду першої інстанції не свідчить про його упередженість

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: вироком місцевого суду особу виправдано за ч. 3 ст. 368 КК. Апеляційний суд скасував вирок суду першої інстанції та засудив особу за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що апеляційний суд розглянув справу незаконним складом суду, оскільки головуєчий суддя раніше брав участь у апеляційному розгляді цієї справи.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що сторона захисту стверджує, що апеляційний суд розглянув справу незаконним складом, оскільки були підстави для сумніву у неупередженості головуєчого судді.

Вони посилалися на те, що цей суддя у цьому ж провадженні брав участь в апеляційному розгляді, за результатами якого було скасовано виправдувальний вирок суду першої інстанції і призначено новий розгляд в першій інстанції (перший розгляд).

Захист вважає, що після ухвалення судом першої інстанції нового вироку суддя не міг брати участь в його апеляційному перегляді (другий розгляд), оскільки під час першого розгляду висловив свою думку щодо обставин справи і винуватості засудженого.

Колегія суддів ККС зазначила, що згадані обставини участі судді у двох послідовних апеляційних розглядах справи не є підставою для його усунення від розгляду на підставі положень ст. 76 КПК.

Тому Верховному Суду слід проаналізувати, чи дає характер ухвали апеляційного суду підстави вважати, що суддя перед початком другого апеляційного розгляду мав упереджену думку щодо оцінки обставин справи і винуватості засудженого.

У цьому зв'язку Верховний Суд зазначив, що в ухвалі апеляційного суду єдиною підставою для скасування вироку першої інстанції було те, що перша інстанція при оцінці допустимості результатів НСРД не взяла до уваги практику Верховного Суду, у тому числі постанову ВП ВС від 16.10.2019, щодо порядку розкриття стороні захисту рішень, що дозволяли проведення НСРД. Будь-які інші питання, які стосуються оцінки доказів та їх значення для доведення винуватості засудженого, в цій ухвалі не обговорювалися.

За таких обставин, участь судді у першому розгляді, наслідком якого було лише нагадування про необхідність врахування практики Верховного Суду, не дає підстав стверджувати про його упередженість під час другого розгляду, який закінчився ухваленням оскарженого вироку.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.12.2025 у справі № 283/4/17-к (провадження № 51-954км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132746617>

2. Докази і доказування

2.1. Допустимість доказу (ст. 86 КПК)

2.1.1. Слідчий, прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи, окрім іншого, щодо встановлення причин смерті, тяжкості та характеру тілесних ушкоджень.

Втрата медичної картки після проведення судово-медичної експертизи не спростовує достовірності висновків експерта, не нівелює проведених досліджень і не ставить під сумнів зроблені на їх основі висновки. Втрата медичної документації унеможливорює проведення комісійної судово-медичної експертизи, однак непроведення такої не спростовує висновків здійснених експертиз щодо наявності причинного зв'язку між діями обвинуваченого та тяжкими тілесними ушкодженнями, які спричинили смерть потерпілого

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує про недопустимість як доказу винуватості засудженого висновку експерта з тих підстав, що під час експертиз експерти дослідили медичну картку стаціонарного хворого на ім'я потерпілого, однак в матеріалах провадження відсутні відомості, що така картка була витребувана слідчим та передана експерту.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС констатувала, що положеннями ст. 93 КПК передбачено право сторони обвинувачення на збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування й отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів,

висновків ревізій та актів перевірок; проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом.

Крім того, відповідно до вимог ч. 2 ст. 242 КПК слідчий, прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи, орім іншого, щодо встановлення причин смерті, тяжкості та характеру тілесних ушкоджень.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 затверджено «Правила проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів в бюро судово-медичної експертизи» (далі по тексту – Правила). Відповідно до п. 1.10 цих Правил у випадку смерті у лікувально-профілактичних установах особи, яка померла внаслідок насильства або при підозрі на нього, керівник установи зобов'язаний надіслати разом з трупом до моргу оригінал історії хвороби та одяг померлого, якщо він не був вилучений органами дізнання або був виданий родичам померлого.

Відповідальність за своєчасне надання історії хвороби до моргу покладається на особу, яка призначила експертизу.

У вказаній справі судова медична експертиза призначена за постановою слідчого, яку було направлено для виконання експерту відділення бюро судмедекспертизи. На вирішення експерту слідчий поставив запитання щодо наявності тілесних ушкоджень у потерпілого, їх ступеня тяжкості, характеру, механізму заподіяння, причин та часу смерті потерпілого, від якої кількості травмувальних дій утворилися тілесні ушкодження на ньому і які тілесні ушкодження заподіяно за життя, а які після настання смерті; можливого перебування потерпілого в стані алкогольного.

Цю експертизу в кримінальному провадженні провела належна особа, яка має відповідний фаховий рівень, вищу медичну освіту, необхідні знання та досвід роботи. Згідно з вимогами закону експерт був попереджений слідчим про кримінальну відповідальність за статтями 384, 385 КК й у висновку надав вичерпні відповіді на всі запитання, поставлені йому в постанові слідчого. Зроблений ним висновок містить відповідні на запитання слідчого, структура висновку за своїм змістом не викликала у колегії суддів ККС сумнівів у його правильності чи повноті.

Колегія суддів ККС підтримала висновки судів про те, що втрата медичної картки після проведення експертизи не спростовує достовірності висновків експерта, не нівелює проведених досліджень та не ставить під сумнів зроблені на їх основі висновки. Так, дійсно, втрата медичної документації унеможливорює проведення комісійної судово-медичної експертизи, про що наголошує сторона захисту, однак не проведення такої не спростовує висновків здійснених експертиз щодо наявності причинного зв'язку між діями обвинуваченого та тяжкими тілесними ушкодженнями, які спричинили смерть потерпілого.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.12.2025 у справі № 285/1101/16-к (провадження № 51-4236км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132431447>

3. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

3.1. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні (ст. 129 КПК)

3.1.1. Для правильного вирішення цивільного позову в частині стягнення заподіяної внаслідок ДТП шкоди визначальним є не лише факт перебування винної особи (водія) у трудових відносинах з юридичною або фізичною особою, а й факт безпосереднього виконання водієм своїх трудових (службових) обов'язків у момент ДТП. Якщо ДТП відбулася не під час виконання працівником своїх трудових обов'язків, а під час використання ним службового автомобіля в особистих цілях, положення статей 1172 та 1187 ЦК є незастосовними. У такому випадку моральна шкода стягується безпосередньо з винної особи, а не з роботодавця

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК. Цивільний позов потерпілої до обвинуваченого, страхової компанії задоволено частково та стягнуто на користь потерпілої зі страхової компанії 28 259,50 грн – у рахунок відшкодування витрат, пов'язаних із організацією та проведенням поховання, 85 200 грн – у рахунок відшкодування моральної шкоди, а також із обвинуваченого – 200 000 грн у рахунок відшкодування моральної шкоди.

У касаційній скарзі захисник вказує про неправильне вирішення судами попередніх інстанцій цивільного позову потерпілої в частині стягнення із обвинуваченого на користь потерпілої моральної шкоди, без врахування того, що на момент ДТП засуджений перебував у трудових відносинах та керував автомобілем, що належить роботодавцю, а тому саме власник (володілець) джерела підвищеної небезпеки, яким є роботодавець обвинуваченого, повинен відшкодовувати спричинену потерпілій моральну шкоду.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС наголосила, що для правильного вирішення цивільного позову в частині стягнення заподіяної внаслідок ДТП шкоди визначальним є не лише факт перебування винної особи (водія) у трудових відносинах з юридичною або фізичною особою, а й факт безпосереднього виконання водієм (винуватцем ДТП) своїх трудових (службових) обов'язків в момент ДТП.

Під час допиту в суді першої інстанції обвинувачений повідомив, що в день події приблизно о 07 год 00 хв він перервав слідування за робочим маршрутом та займався особистими справами, а саме заїхав до магазину, придбав продукти харчування та завіз їх до себе додому, і вчинив ДТП, в результаті якого загинула потерпіла.

З цього слідує, що він вчинив інкриміноване кримінальне правопорушення під час зайняття особистими справами, які не пов'язані із трудовою діяльністю і його обов'язками по роботі.

Таким чином, оскільки ДТП відбулося не під час виконання обвинуваченим своїх трудових обов'язків, а під час використання ним службового автомобіля в особистих цілях, положення статей 1172 та 1187 ЦК у цьому кримінальному провадженні є незастосовними, і порядок стягнення моральної шкоди на користь потерпілої правильно визначений місцевим судом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.12.2025 у справі № 335/5060/24 (провадження № 51-2839км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132356122>

II. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

4. Запобіжні заходи, затримання особи

4.1. Законне затримання (ст. 207 КПК)

4.1.1. Працівники охорони магазину при затриманні особи в порядку ст. 207 КПК не зобов'язані роз'яснювати їй права підозрюваного, оскільки це належить до компетенції уповноважених службових осіб, які негайно повідомляються про таке затримання

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 15 ч. 2 ст. 185 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує про незаконне затримання підзахисного працівниками охорони магазину, котрі не роз'яснили йому права.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій. Закрито кримінальне провадження щодо обвинуваченого за ч. 2 ст. 15 ч. 2 ст. 185 КК на підставі п. 1-2 ч. 2 ст. 284 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що нормами ч. 2 ст. 207 КПК чітко визначено, що кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у статтях 482 і 482-2 цього Кодексу: 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання) і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому ч. 2 ст. 207 КПК, зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення (ч. 3).

Суди встановили, що підставою затримання особи охороною магазину слугувала інформація з камер відеоспостереження про те, що останній взяв зі стелажу пляшку спиртного, поклав її в рюкзак та не розрахувавшись пройшов

касову зону і прямує до виходу. Тому дії охоронця, який затримав особу біля виходу, коли останній з викраденим намагався покинути приміщення магазину, були законними та відповідали вимогам ч. 2 ст. 207 КПК. Крім того, про затримання та місцезнаходження особи було негайно повідомлено уповноважену службову особу, що підтверджено наявним у справі рапортом про надходження до служби 102 відповідного повідомлення.

Що стосується не роз'яснення особі прав підозрюваного при його затриманні охороною в порядку ст. 207 КПК, то дана норма не містить такого обов'язку, а це належить до компетенції уповноважених службових осіб правоохоронного органу, які після приїзду на місце події діяли відповідно до вимог КПК та їх дії сторона захисту не оскаржує.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 11.12.2025 у справі № 215/3066/19 (провадження № 51-2905км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132556366>

4.2. Слідчий експеримент (ст. 240 КПК)

4.2.1. Вирішення питання про істотність порушень вимог КПК під час проведення слідчого експерименту за участю неповнолітнього свідка без залучення законного представника вирішується з урахуванням мети, для якої залучаються законний представник, педагог, психолог чи лікар

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 115, ч. 3 ст. 15, п. 1 ч. 2 ст. 115 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту покликається на те, що на момент проведення слідчого експерименту свідку не виповнилося 18 років, а отже, слідчий порушив положення КПК про проведення цієї слідчої (розшукової) дії, оскільки провів її без законного представника неповнолітнього.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що положення КПК, які стосуються участі законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи покликані забезпечити права малолітньої або ж неповнолітньої особи, з урахуванням їхнього віку. Участь означених осіб полягає у тому, щоб врахувати особливості фізичного та психічного розвитку малолітнього чи неповнолітнього з метою запобігти психотравмуючому чи будь-якому негативному впливу на цих осіб.

Суди попередніх інстанцій в ході розгляду цієї справи з'ясували, що свідок під час слідчого експерименту повідомив слідчому свій неправильний вік, оскільки не хотів хвилювати батьків. Суди врахували те, що на момент події і проведення слідчого експерименту свідку виповнилося 17 років.

Окрім цього, в ході судового розгляду свідок набув повноліття та повідомив ті ж обставини, які він сприймав безпосередньо під час події злочину і демонстрував під час проведення слідчого експерименту.

Тому колегія суддів ККС погодилася з тим, що показання свідка, як і слідчий експеримент за його участю є допустимими доказами у цьому провадженні, оскільки не вважає, що має місце істотне порушення вимог КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.12.2025 у справі № 335/7737/20 (провадження № 51-3106км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132746598>

5. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень

5.1. Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування (ст. 297-5 КПК)

5.1.1. Під час здійснення спеціального (досудового розслідування) судового провадження можуть вживатися додаткові заходи, не визначені статтями 297-5, 323 КПК, щодо повідомлення особи в разі наявності такої можливості. Водночас нездійснення таких додаткових заходів, за умови дотримання чітко передбаченого процесуальним законодавством порядку здійснення повідомлення (виклику) особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження в порядку процедури *in absentia*, саме по собі не є порушенням вимог КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 110 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що проведення судового розгляду за відсутності обвинуваченого, без належного його повідомлення, порушило право обвинуваченого на захист.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що факти систематичних викликів та повідомлень обвинуваченого про необхідність явки до органів досудового розслідування повністю підтверджується матеріалами кримінального провадження.

В подальшому, після надходження кримінального провадження до суду, судом було вжито всіх заходів для інформування обвинуваченого про розгляд кримінального провадження відносно нього, шляхом розміщення повідомлень, як на офіційному веб-сайті місцевого суду, так і шляхом опублікування відповідної інформації у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження, згідно з положеннями ст. 297-5 КПК.

Колегія суддів ККС зауважила, що сторона захисту не ставить під сумнів дотримання судами вимог КПК під час повідомлення обвинуваченого у порядку спеціального судового провадження *in absentia*. Заперечення полягають у тому, що таких заходів недостатньо.

Зважаючи на специфіку судового провадження *in absentia*, колегія суддів ККС вважає, що суди першої та апеляційної інстанцій вжили прямо передбачених кримінальним процесуальним законом заходів щодо інформування обвинуваченої особи про здійснення кримінального провадження. Тому підстави вважати, що в цій частині судами було порушено вимоги КПК у колегії суддів ККС відсутні.

Верховний Суд не заперечує, що під час здійснення спеціального (досудового розслідування) судового провадження можуть вживатися додаткові заходи, не визначені статтями 297-5, 323 КПК, щодо повідомлення особи в разі наявності такої можливості. Водночас нездійснення таких додаткових заходів, за умови дотримання чітко передбаченого процесуальним законодавством порядку здійснення повідомлення (виклику) особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження в порядку процедури *in absentia*, саме по собі не є порушенням вимог КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.12.2025 у справі № 686/6637/23 (провадження № 51-1980км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132611452>

6. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

6.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування (ст. 309 КК)

6.1.1. Ухвала слідчого судді, якою відмовлено в задоволенні клопотання про зміну запобіжного заходу у виді особистого зобов'язання на тримання під вартою підозрюваного підлягає апеляційному оскарженню

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання слідчого про зміну запобіжного заходу з особистого зобов'язання на тримання під вартою відносно підозрюваного. Апеляційний суд відмовив прокурору у відкритті провадження за апеляційною скаргою на цю ухвалу слідчого судді.

У касаційній скарзі прокурор наполягає, що ухвала слідчого судді про відмову у зміні запобіжного заходу підлягає апеляційному оскарженню відповідно до ч. 1 ст. 309 КПК. Стверджує, що системний аналіз ст. 309 КПК, з огляду на положення ч. 2 ст. 179 КПК, дає підстави до висновку, що термін «застосування запобіжного заходу» охоплює не тільки обрання, але й зміну раніше обраного на інший запобіжний захід.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що з оскарженого рішення апеляційного суду вбачається, що відмовляючи у відкритті провадження за апеляційною скаргою прокурора цей суд виходив із того, що нормами кримінального процесуального закону не передбачено оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання

слідчого про зміну запобіжного заходу з особистого зобов'язання на тримання під вартою підозрюваного.

До такого висновку апеляційний суд дійшов за помилковим тлумаченням норм ст. 309 КПК.

За приписами п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Як вбачається з матеріалів провадження, слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням, яке було погоджене прокурором, про заміну запобіжного заходу у виді особистого зобов'язання на тримання під вартою підозрюваного.

Слідчий суддя відмовив у задоволенні вказаного клопотання про зміну запобіжного заходу.

Отже зазначена ухвала слідчого судді стосувалась в тому числі й відмови у застосуванні щодо підозрюваного запобіжного заходу у виді тримання під вартою, а тому згідно з п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК така ухвала може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Висновок апеляційного суду про те, що рішення слідчого судді стосується виключно застосування щодо підозрюваного запобіжного заходу у виді особистого зобов'язання й відповідно до положень ст. 309 КПК не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, не ґрунтується на матеріалах справи і не відповідає приписам п. 2 ч. 1 ст. 309 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.12.2025 у справі № 761/16312/25 (провадження № 51-2354км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132556404>

6.1.2. Ухвала слідчого судді про відмову в скасуванні арешту майна, постановлена в порядку ст. 174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню. Однак це не позбавляє особу права звернутися до суду з повторним клопотанням про скасування арешту майна як на досудовому розслідуванні, так і під час судового провадження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання адвоката про скасування заходів забезпечення кримінального провадження у виді арешту майна. Апеляційний суд, керуючись ч. 4 ст. 399 КПК, відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою адвоката на ухвалу слідчого судді місцевого суду.

У касаційній скарзі адвокат вважає, що відмовляючи у відкритті апеляційного провадження суд проігнорував, що кримінальне провадження, в межах якого накладено арешт на майно, було закрито у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення, при цьому не вирішено питання про скасування арешту на майно.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що ухвали слідчого судді про відмову в скасуванні арешту майна, постановлені в порядку

ст. 174 КПК, до переліку ухвал слідчого судді, визначених ст. 309 цього Кодексу, які підлягають оскарженню, не належать. Відмова у скасуванні арешту майна не позбавляє особу права звернутися до суду з повторним клопотанням про скасування арешту майна в порядку ст. 174 КПК як на досудовому розслідуванні, так і під час судового провадження.

Встановлення законодавцем такого обмеження права на апеляційне оскарження рішень слідчих суддів має легітимну мету, не порушує принципу пропорційності між гарантованими правами особи у ст. 1 Додаткового протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і суспільною необхідністю, а також відповідає принципу правової визначеності.

За таких обставин ухвали слідчого судді про відмову у скасуванні арешту на майно, відповідно до положень п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК у взаємозв'язку зі статтями 170, 173, 174 цього Кодексу, апеляційному оскарженню не підлягають.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 03.12.2025 у справі № 205/8372/15 (провадження № 51-3614км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132391343>

III. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

7. Загальні положення судового розгляду

7.1. Проведення експертизи за ухвалою суду (ст. 332 КПК)

7.1.1. Постановлення судом ухвали про відмову в задоволенні клопотання про проведення експертизи без виходу до нарадчої кімнати, із внесенням такої ухвали секретарем судового засідання до журналу судового засідання, відповідає вимогам ст. 371 КПК і не свідчить про порушення вимог КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнавали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 367 КК.

У касаційній скарзі засуджений зазначає про те, що суд першої інстанції без видалення до нарадчої кімнати та оформлення окремого процесуального документу, залишив без задоволення клопотання захисника про призначення експертизи, чим порушив процесуальне законодавство України.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС визнала безпідставними доводи засудженого про порушення процедури розгляду клопотання про призначення судової будівельно-технічної експертизи з огляду на таке.

Положеннями ст. 371 КПК врегульовано порядок ухвалення судових рішень та їх форма. У частинах 3 та 4 цієї статті зазначено, що у випадках, передбачених цим Кодексом, ухвала постановляється в нарадчій кімнаті складом суду, який здійснював судовий розгляд. Ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем судового засідання в журнал судового засідання.

Відповідно до частин 1, 2 ст. 332 КПК суд має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи з підстав, передбачених цією нормою. З урахуванням зазначених положень, постановлення судом ухвали про відмову у задоволенні клопотання про проведення експертизи у порядку, передбаченому ч. 1 ст. 350 та ч. 4 ст. 371 цього Кодексу, на думку колегії суддів ККС, не свідчить про наявність порушення вимог кримінального процесуального закону.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.11.2025 у справі № 726/321/24 (провадження № 51-2678км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132197212>

IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

8. Провадження в суді апеляційної інстанції

8.1. Істотні порушення вимог кримінального процесуального закону (ст. 412 КПК)

8.1.1. Стадія проголошення судового рішення не передбачає можливості заявляти клопотання про відкладення судового засідання. Якщо судове засідання відбувалося до оголошення повітряної тривоги, засуджений брав у ньому активну участь у режимі відеоконференції, мав можливість висловлювати свою думку стосовно поданої заяви та висловлюватися в судових дебатах, а повітряна тривога розпочалася лише під час проголошення судового рішення, це не впливає на законність прийнятого рішення

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій залишили без задоволення заяву засудженого про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду.

У касаційній скарзі засуджений зазначає, що всупереч заявленим клопотанням про перенесення розгляду провадження у зв'язку із повітряною тривоگوю місцевий суд продовжив судовий розгляд.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що з матеріалів справи вбачається, що в ході судового засідання місцевий суд розглядав заяву засудженого. 14:14 судом було відкрито судове засідання, у якому брав участь і засуджений. Крім того, о 14:38 суд вийшов до нарадчої кімнати. Проголошення оскаржуваного рішення відбулося о 16:04, а о 16:17 судове засідання було закрито.

Водночас, як вбачається з загальнодоступних джерел засобів масової інформації, повітряна тривога розпочалася о 15:18 та закінчилася о 18:47.

Отже судове засідання відбувалося до оголошення повітряної тривоги, в ході якого засуджений брав активну участь в режимі відеоконференції, висловлював свою думку стосовно поданої ним заяви, а також висловлювався з цього приводу в судових дебатах.

Разом з тим варто зауважити, що стадія проголошення судового рішення не передбачає можливості заявляти клопотання, зокрема щодо відкладення судового засідання.

У той же час, засуджений у касаційній скарзі не зазначає, яким чином проголошення судового рішення під час повітряної тривоги впливає на законність прийнятого рішення та/або порушує його фундаментальні права.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.12.2025 у справі № 574/875/20 (провадження № 51-2724км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132893563>

9. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

9.1. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами (ст. 459 КПК)

9.1.1. Витяги з ЄРДР стосовно слідчого та адвоката, які підозрювалися у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365, 366 КК, не є нововиявленими обставинами в розумінні ст. 459 КПК, оскільки обставини, передбачені п. 3 ч. 3 цієї статті, повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили, проте доказів засудження слідчого та адвоката за вказаними злочинами заявником не надано

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій залишили без задоволення заяву засудженого про перегляд за нововиявленими обставинами вироку апеляційного суду.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що в ході розгляду заяви засудженого про перегляд вироку за нововиявленими обставинами останній надав інформацію щодо внесення відомостей ЄРДР на підставі ухвал слідчих суддів стосовно слідчого та адвоката за статтями 366, 365 КК щодо зловживання посадовим становищем, застосування незаконних методів досудового слідства, факту отримання слідчим хабаря та не проведення у кримінальному провадженні низки експертиз, які б доводили причетність інших осіб до скоєних злочинів, які інкримінувалися засудженому.

Суди дійшли обґрунтованого висновку, що витяги з ЄРДР стосовно слідчого та адвоката за ст. 366, 365 КК не є нововиявленими обставинами в розумінні ст. 459 КПК, оскільки, обставини передбачені п. 3 ч. 3 цієї статті повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили, проте доказів засудження слідчого та адвоката за вказаними злочинами заявником не надано.

Отже, суди дійшли правильного висновку, що зазначені засудженим обставини не є нововиявленими у розумінні положень ст. 459 КПК і фактично зводяться до його незгоди з вироком суду та переоцінки доказів.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.12.2025 у справі № 574/875/20 (провадження № 51-2724км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132893563>

V. ОСОБЛИВИ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

10. Кримінальне провадження на підставі угод

10.1. Зміст угоди про визнання винуватості (ст. 472 КПК)

10.1.1. При затвердженні угоди про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим суд не має права застосовувати спеціальну конфіскацію, якщо це не передбачено умовами угоди

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій затвердили угоду про визнання винуватості, укладену між обвинуваченим і прокурором, та засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 301-1 КК до узгодженого сторонами покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, пов'язаною з навчанням та вихованням дітей, на строк 3 роки. У порядку спеціальної конфіскації системний блок комп'ютера в корпусі чорного кольору з написом «fractal design» конфісковано в дохід держави.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що суд першої інстанції незаконно застосував спеціальну конфіскацію щодо системного блоку комп'ютера, оскільки це не було обумовлено в угоді про визнання винуватості.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено рішення про спеціальну конфіскацію системного блоку комп'ютера з написом «fractal design» і повернуто його обвинуваченому.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що згідно з положеннями п. 4 ч. 4 ст. 474 КПК перед ухваленням рішення про затвердження угоди про визнання винуватості суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі її затвердження судом.

Разом із тим, при затвердженні угоди про визнання винуватості, укладеної між прокурором та обвинуваченим, суд першої інстанції у супереччя положенням ст. 472 КПК незаконно застосував спеціальну конфіскацію, що не було передбачено умовами угоди.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.12.2025 у справі № 337/6553/24 (провадження № 51-2798км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132692215>

11. Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю

11.1. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження (ст. 517 КПК)

11.1.1. Кримінальне процесуальне законодавство не вимагає наявності доступу до державної таємниці в осіб, які залучаються до виконання завдань

оперативно-розшукової діяльності. На таких осіб покладається тільки обов'язок зберігати таємницю, що стала їм відома у зв'язку з виконанням цих завдань

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 189 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що органом досудового розслідування незаконно залучено до проведення НСРД потерпілого, який не має доступу до державної таємниці, а також понятих, які не допитувались судом на предмет наявності такого доступу, що свідчить про невідповідність протоколу огляду, копіювання та вручення заздалегідь ідентифікованих засобів ст. 517 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що чинне кримінальне процесуальне законодавство не вимагає наявності доступу до державної таємниці осіб, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. На таких осіб покладається тільки обов'язок зберігати таємницю, що стала їм відома у зв'язку з виконанням цих завдань.

При цьому, варто зазначити, що у ст. 517 КПК передбачено дотримання режиму секретності лише щодо відомостей, які становлять державну таємницю. Водночас пункт 5.1 Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні містить вичерпний перелік документів, які підлягають засекречуванню під час проведення НСРД. Вимога щодо засекречення протоколу огляду та ідентифікації вручення заздалегідь ідентифікованих засобів відсутня.

Як вбачається з матеріалів провадження, протокол огляду, копіювання та вручення заздалегідь ідентифікованих засобів – грошових купюр та імітаційних засобів не містить грифу секретності. З огляду на викладене, безпідставними є й доводи сторони захисту у частині недопиту судом понятих на предмет наявності у них доступу до державної таємниці.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 10.12.2025 у справі № 638/4950/23 (провадження № 51-2085км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132648104>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за грудень 2025 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2026. – 33 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua